

Богачева

МОЗЕК
СКРИПАЛЯ

Оксана Деркач

Мелосвіт

"Видавництво "Аспект-Поліграф"

2005

УДК 787.1
ББК 85.315.3
Д36

Нотний зошит юного скрипаля

НОТНЕ ВИДАННЯ

Робочий зошит із друкованою основою має за мету не лише допомогти вчителям у процесі формування ігрового апарату майбутнього скрипаля, а й активізувати його пізнавальну діяльність. Окрім цікавих п'єс та ілюстрацій Ви знайдете ребуси, кросворди та вправи на засвоєння музичної грамоти, а елементи гри та казки нададуть Вашим урокам атмосфери чарівності та неповторності, що викличе інтерес та захоплення учнів.

Нотний зошит розрахований на дітей 4–7-річного віку та пройшов експериментальну перевірку в класах провідних вчителів кращих ДМШ і ДШМ міст Києва та Вінниці.

УДК 787.1
ББК 85.315.3

Пошта: Красовському В.Я., а/с 123, м. Київ-140, 02140;
E-mail: melosvit@ua.fm або melosvit@mail.ru

ТЕЛ. ДЛЯ ОПТОВИХ ПОКУПЦІВ – 8 (050) 31-31-255

ISMN M-707507-06-3

© О. Деркач, 2005
© О. Распопова, художнє оформлення, 2005
© Видавництво "Мелосвіт", 2000–2005
© В. Красовський, видання, 2000–2005

Підписано до друку 17.08.2005 р. Формат 60х84/16. Папір фінський. Гарнітура Таһома.
Друк офсетний. Ум. др. арк. 2. Обл.-вид. арк. 2,5. Зам. №848. Тир. 500 прим.
Друк ТОВ "Видавництво "Аспект-Поліграф". Свідоцтво про внесення
до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи серія ДК № 1115, від 12.11.2002 р.

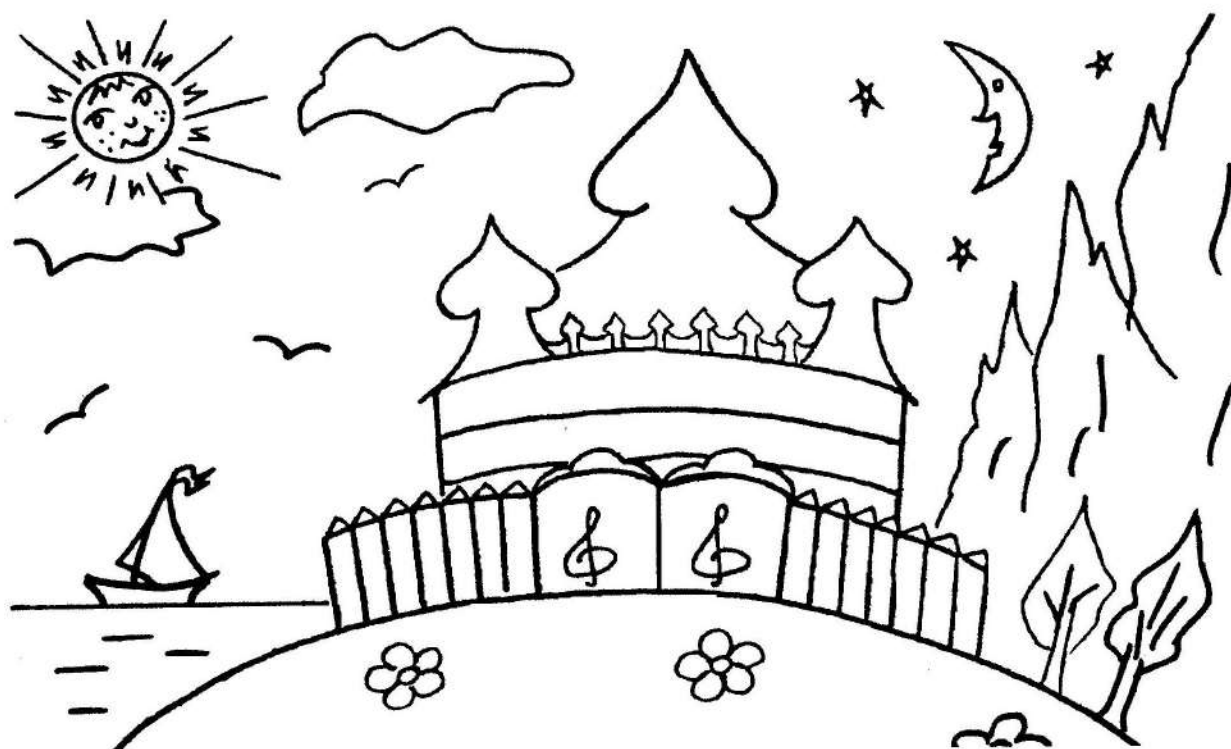
ДЕРКАЧ О.

НОТНИЙ **ЗОШИТ**
ЮНОГО **СКРИПАЛЯ**

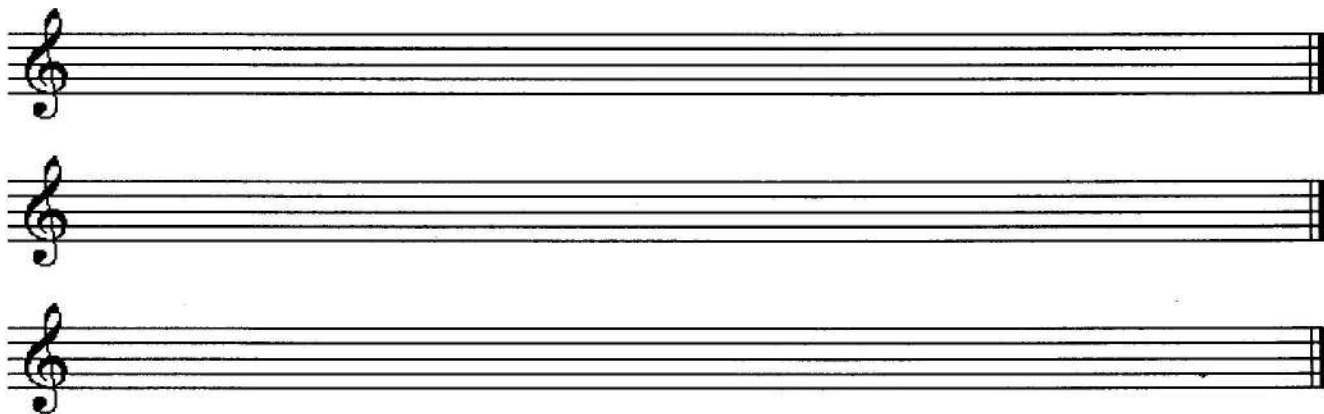
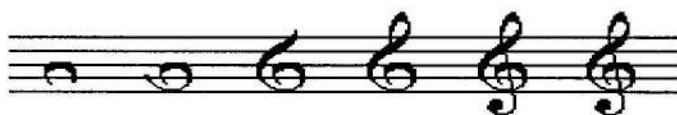
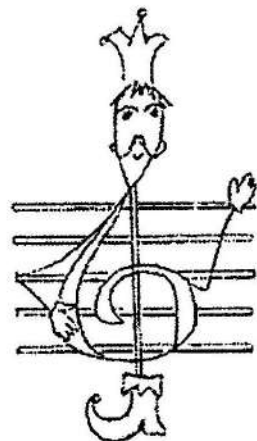

Мелосвіт
"Видавництво "Аспект-Поліграф"
2005

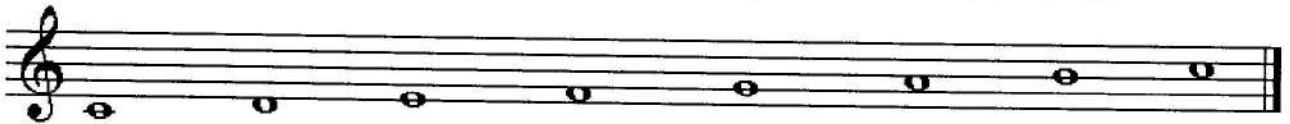

**ЗА СИНІМИ МОРЯМИ, ЗА ВИСОКИМИ ГОРАМИ
ТА ДРІМУЧИМИ ЛІСАМИ Є КАЗКОВА КРАЇНА...**

- Країною тією править король, а ім'я йому – **СКРИПКОВИЙ КЛЮЧ**. Познайомся та потоваришуй з ним, а поки що – твоє перше домашнє завдання: уважно подивись, як вірно пишеться **СКРИПКОВИЙ КЛЮЧ** та потренуйся у його написанні:

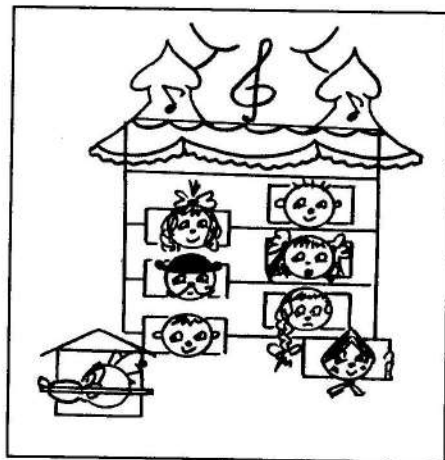

Живе король у чудовому п'ятиповерховому палаці разом зі своїми вірнопідданими – нотками. Зараз ти можеш побачити, як за королівським велінням усі нотки вишикувалися в один ряд:

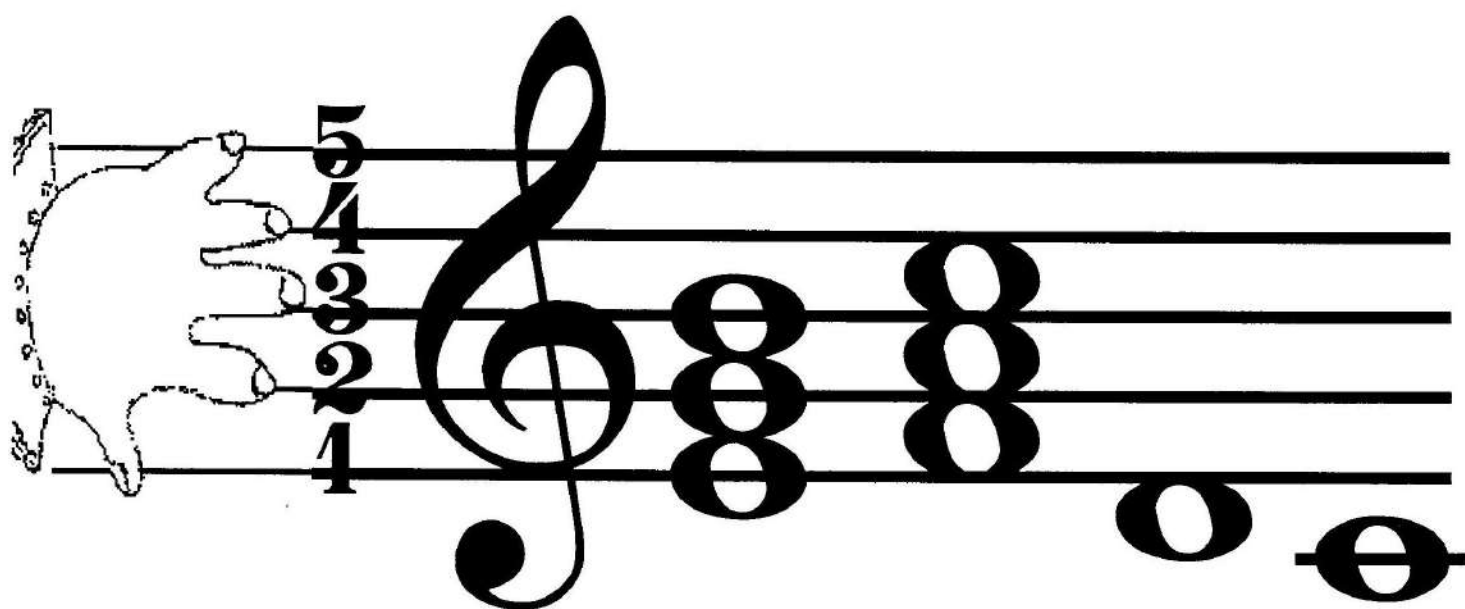
ДО РЕ МІ ФА СОЛЬ ЛЯ СІ ДО

І хоча всі вони дуже схожі одна на одну, кожна має своє ім'я та місце на **НОТНОМУ СТАНІ**:

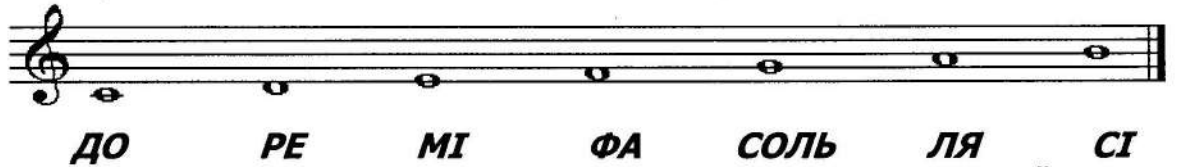

**МІ, СОЛЬ, СІ –
на рисочках сиділи.
ФА, ЛЯ, ДО –
в віконечка гляділи.
Нотка РЕ пішла
в підвал,
А ДО стереже,
щоб ніхто їх не вкрав.**

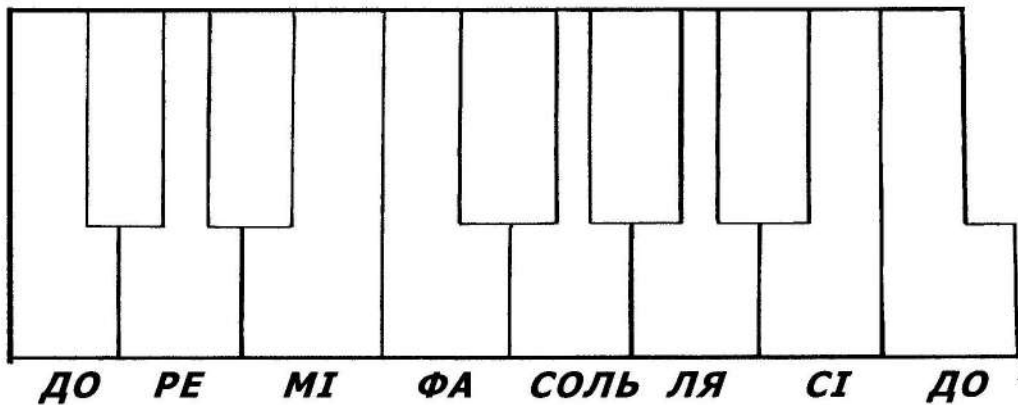
А тепер повтори віршик, показуючи на своїх пальчиках, де яка живе нотка.
Крім того, ти можеш підписати їх та розфарбувати різними кольорами:

П'ять рисочок, на яких ми розміщуємо нотки, називаються **НОТНИЙ СТАН**. Всього є сім ноток, і зараз ти можеш побачити, як за королівським велінням вони вишикувалися в один ряд:

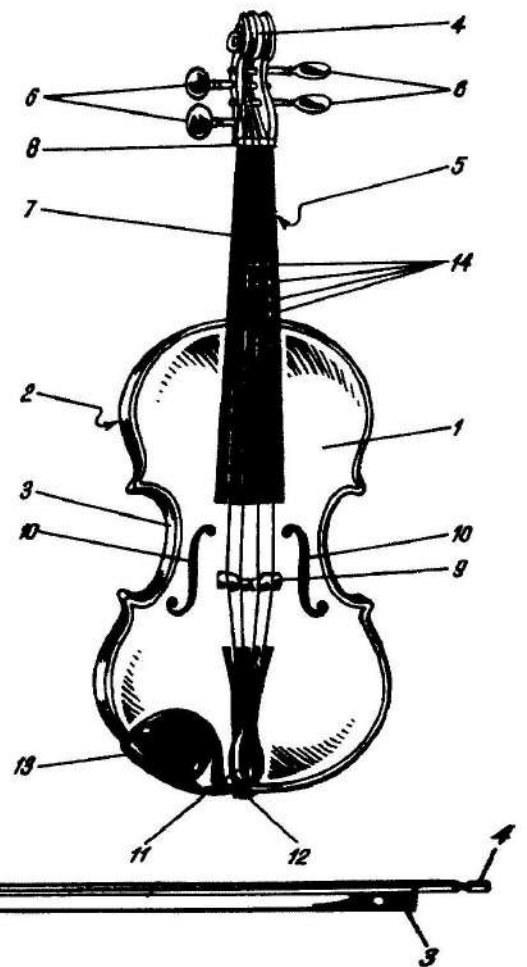
Таку послідовність з восьми нот називають **ГАМА**. Її можна заспівати або заграли на клавішах фортепіано (подивись уважно на фортепіано в класі та зафарбуй чорним олівцем потрібні клавіші).

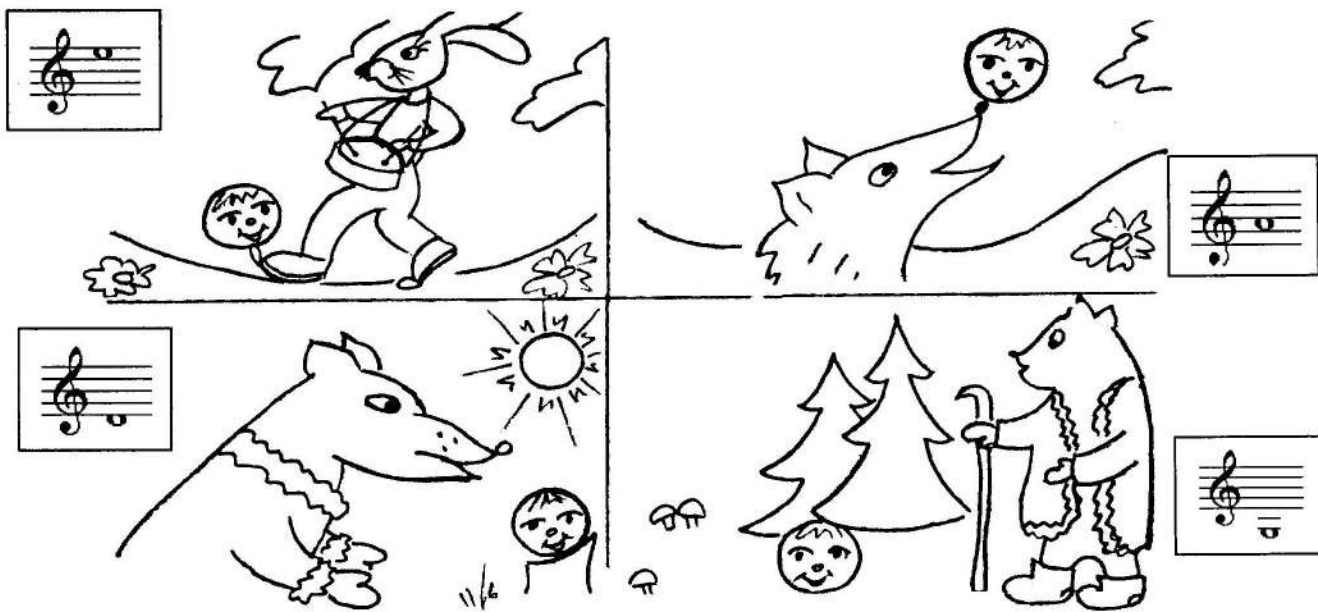
ПОБУДОВА СКРИПКИ ТА СМІЧКА

1. Верхня дека
2. Нижня дека
3. Боки (обичайки)
4. Головка
5. Шийка
6. Кілки
7. Гриф
8. Поріжок
9. Підставка
10. Ефи
11. Підгрифник
12. Гудзик
13. Підборідник
14. Струни

1. Тростина
2. Волос
3. Колодочка
4. Гвинт
5. Носик

Уявімо, що наш **СМИЧОК** – це Колобок, який по черзі зустрічається із Лисичкою, Вовчиком, Зайчиком та Ведмедем. Постав **СМИЧОК** на другу струну і проведи ним. Прислухайся, як вона звучить... А тепер спробуй третю струну – чи схожі вони? В чому ж полягає їх різниця? А тепер нехай зазвучать інші дві струни... Чи можемо ми визначити, кого символізує кожна струна?

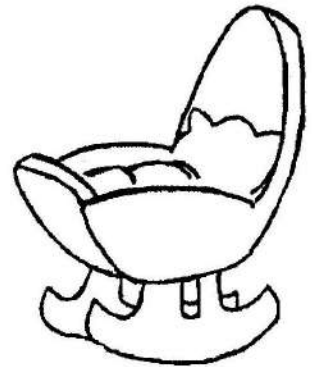
ТРОЄ КОТЕНЯТ

В. Кучеров

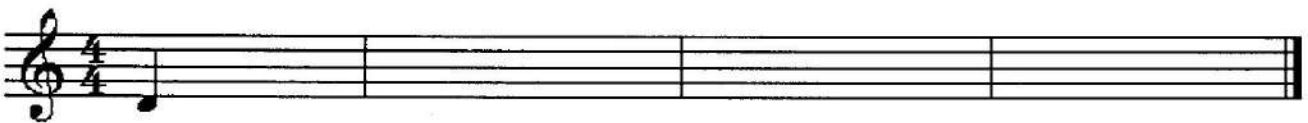

*Котенята маму звали,
втрюх тонесенько пищали.*

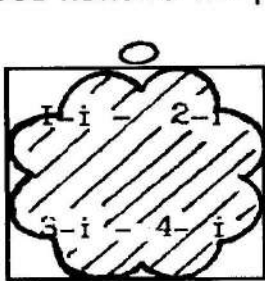
Ми впевнені, що ти впізнав, дякуючи якій нотці ми отримали таку чудову пісеньку про Котенят. Так, це нотка **ЛЯ**, друга струна нашої скрипочки. Заспівай пісеньку спочатку зі словами, а потім нотками. Тоді опусти свій смичок на струну і середньою його частиною виконай цю п'єску.

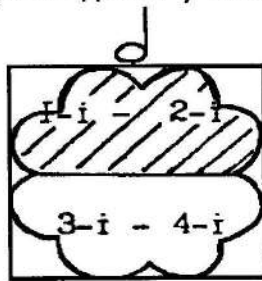
А тепер виконай її на струні **РЕ**. Як бачиш, ми отримали ще одну пісеньку про Котенят. Тепер ти можеш записати її на нотоносці:

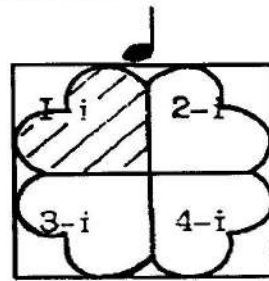
Напевно, друже, ти вже давно помітив, що нотки у нас бувають різної довжини: одні звучать довше, інші – менше. На малюнку ти можеш побачити, які бувають нотки і як довго вони повинні звучати. Обов'язково потренуйся дома у їх написанні:

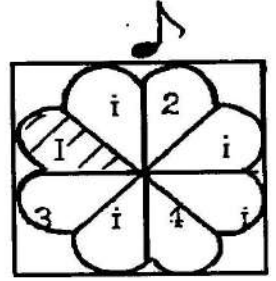
ЦІЛА

ПОЛОВИННА

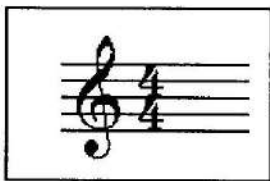
ЧЕТВЕРТНА

ВОСЬМА

Handwriting practice lines for musical notes. Each line starts with a specific note symbol on the left:

- Line 1: Whole note symbol (semibreve)
- Line 2: Half note symbol (minim)
- Line 3: Quarter note symbol (crotchet)
- Line 4: Eighth note symbol (quaver)
- Line 5: Beamed eighth notes symbol (two eighth notes joined together)

Такі цифри біля ключа вказують на **РОЗМІР** кожного такту. Цей розмір називається «чотири чверті», що вказує на кількість четвертних ноток в такті:

1-i-2-i-3-i-4-i

1-i-2-i 3-i-4-i

1-i 2-i 3-i 4-i

1 i 2 i 3 i 4 i

Відстань від однієї тактової риски до іншої називається **ТАКТ**. Давай проплескаємо записані нотки в долоні. Тільки пам'ятай: в кожному такті ти стільки разів повинен плеснути в долоньки, скільки ноток там записано.

Чи відома тобі назва цього музичного інструменту?

ЛИСИЧКА

В. Кучеров

*Як ішла лиса по стежці,
знайшла грамоту в мережці.*

Будь уважний! Цифри біля **КЛЮЧА** вказують на те, що **РОЗМІР** цієї пісеньки – “**дві чверті**”, і рахувати потрібно так: “1-і-2-і”.

З рахунком уголос проплескай пісеньку в долоні, заспівай та виконай на інструменті. Як ти гадаєш, а що далі робила Лисичка?

А тепер перенеси Лисичку на струну **ЛЯ**.

Нотки, які ти бачиш, ніяк не можуть вирішити, хто в якій поселиться кімнаті. А допомогти в цьому їм зможеш ти, якщо вірно розставиш тактові риси:

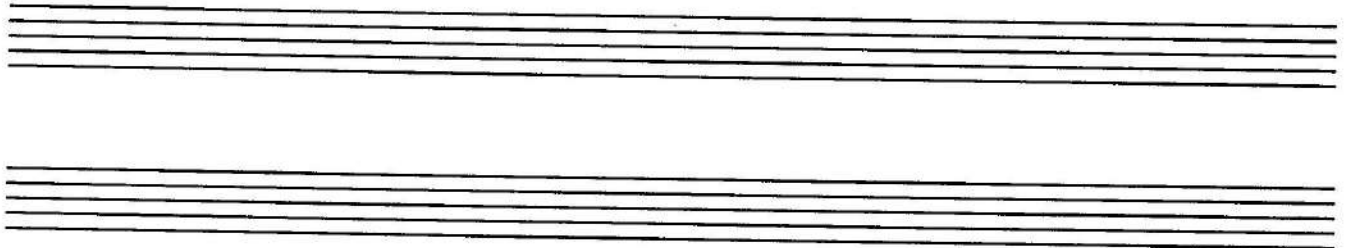
ЯК У НАШОГО КОТА

В. Якубовська

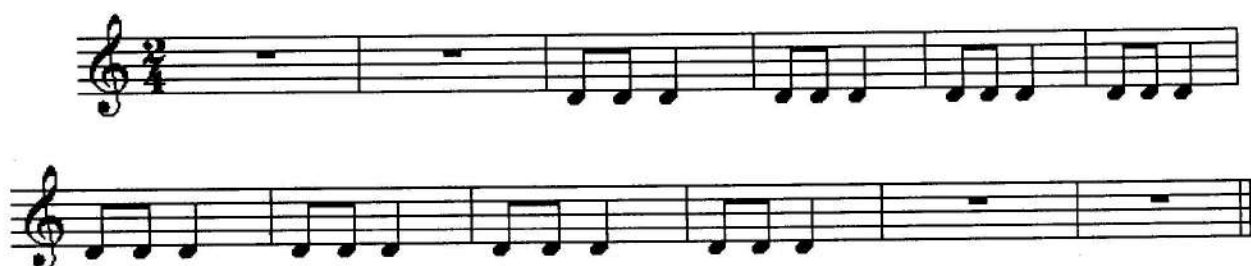
*Як у нашого кота
шубка наче золота.
Вуса в котика такі,
як пір'їночка, м'які.*

Цього разу п'єску необхідно перенести на струну **РЕ:**

ПІВНИК

В. Якубовська

*Півник мій, дорогий, гребінець золотий,
Нащо рано встаєш, діткам спать не даєш?*

Під час своїх **ПАУЗ** вслухайся у партію фортепіано. Тобі не здається, що ці звуки нагадують голосок Півника? Виконай п'єсу на струнах **ЛЯ** та **СОЛЬ**.

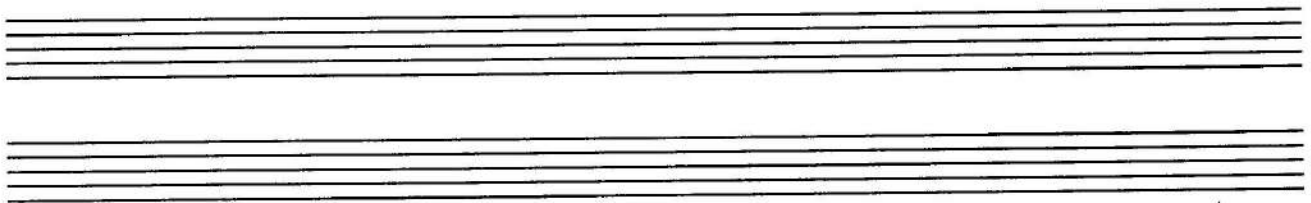
Ось ще одна пісенька для струни **ЛЯ**. Не забудь проплескати її з рахунком вголос.

ДРУЗІ – СКРИПКА І Я **Л. Сігал**

*ЛЯ, ля, ля, ля, друзі – скрипка і я.
Не стрибай із рук смичок,
дай я вивчу свій урок!*

Вивчи цю пісеньку також і на струні **РЕ**.

Ця пісенька написана вже для двох струн. Виконуй її у середній та нижній частинах смичка:

КІЗОНЬКА

В. Якубовська

*Наша Кізонька скакала та і ніженьку зламала.
Якби Кізка не скакала, то і ніжку не зламала б.*

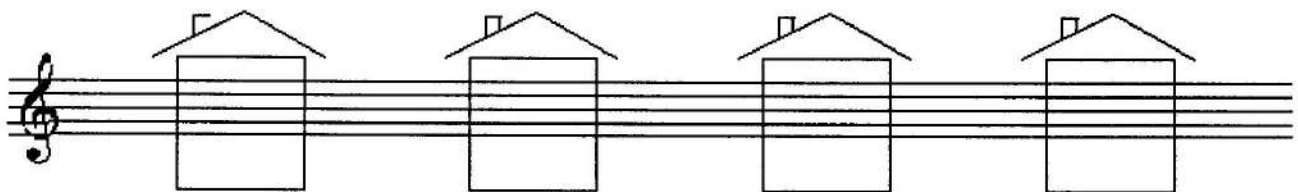

Подивись уважно: в кінці п'єски стоїть музичний знак. Це - trill - **РЕПРИЗА**, вона просить повторити пісеньку спочатку. Виконувати цю п'єску варто на всіх струнах як вправу.

Розстав тактові риси та проплескай отриманий ритмічний малюнок:

А тепер давай перевіримо, чи добре ти запам'ятав, де живуть струни нашої скрипочки на нотному стані. Не підглядаючи, посели в кожну хатку потрібну нотку:

ЛЯ

СОЛЬ

РЕ

МІ

КОЖУШОК

О. Деркач

*Йшов сніжок на торжок продавати кожушок.
Кіт купив той кожух, загорнувсь ним до вух.*

Підбери далі мелодію:

*Як забіг у нім до хати – хутро стало розтавати.
Сів Воркотик за мішком та й умився кожушком.*

Наступна п'єска написана в розмірі $\frac{3}{4}$. Тобі відомо, що таке **ВАЛЬС**?

ВАЛЬС

Н. Тіччіаті

Розстав тактові риси у цих вправах:

Що ж, друже, настав час попрацювати і пальчикам лівої руки. Ти добре запам'ятав місце першого пальчика на грифі? Тоді давай виконаємо для нього **ЗАРЯДКУ**. Тільки пам'ятай: твій пальчик як молоточок повинен впасти на струну і відскочити від неї, як тільки зупиниться смичок:

ЗАРЯДКА

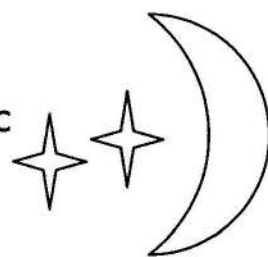

Ти здогадався, яку нотку ми отримали під першим пальчиком? Звичайно, **МІ**. А тепер спробуй ось такий варіант **ЗАРЯДКИ**:

Обов'язково потренуй свій пальчик дома не тільки на струні **РЕ**, а й на інших струнах.

Проспівай **КОЛИСКОВУ** назвами нот. Під час гри слідкуй за рівністю ведення смичка.

КОЛИСКОВА

Ю. Полянський

*У моєї доні оченята сонні,
Рученьки мов з вати – доня хоче спати.
Ніч прийшла тихенько – спи моя гарненька.*

Друже! Сьогодні до нас у гості завітали жителі музичної країни – чарівні **музичні знаки**:

f - **ФОРТЕ** - *ГОЛОСНО*

p - **ПІАНО** - *ТИХО*

 - **КРЕШЕНДО** – *все голосніше*
- **ДИМІНУЕНДО** – *затишаючи.*

Ти, напевне, вже давно помітив, що музика буває голосна і не дуже, може ставати все тихішою та навпаки – голоснішати. Знаючи значення чарівних музичних знаків, чи зможеш ти виконати **КОЛИСКОВУ** так, ніби маленька дівчинка заснула?

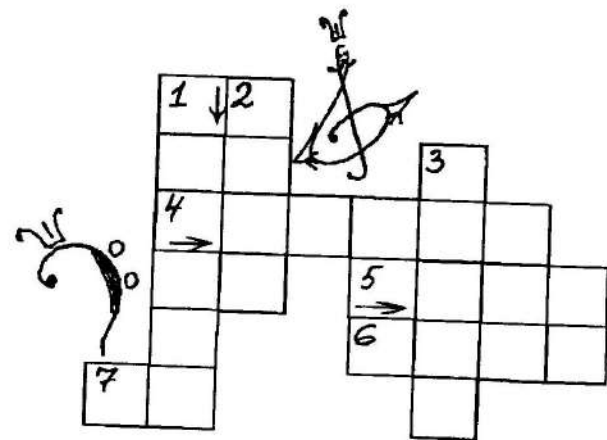
А тепер розмісти під нотками ці чарівні знаки саме так, як ти заграв, гаразд?

Чи можна виконати **КОЛИСКОВУ** на струні **ЛЯ**? Яку нотку ми отримуємо під першим пальчиком?

Пропоную тобі трішки відпочити та розгадати кросворд:

1. Найкоротша нотка
2. Як називається послідовність з восьми нот
3. Вушко віолончелі
4. Чим видобувається звук на віолончелі
5. Король всіх нот
6. Назва струни
7. Назва ноти

СОНЕЧКО

Українська народна пісня

Прийди, прийди, сонечко, на моє віконечко,
На бабине зілля, дідове подвір'я.

ПЕЧУ – ПЕЧУ ХЛІБЧИК

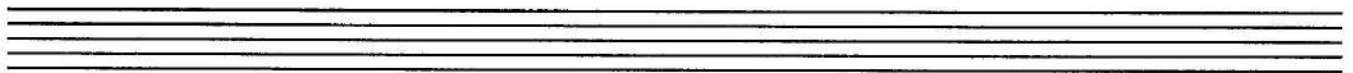
Українська народна пісня

*Печу-печу хлібчик діткам на обідчик.
Шусть у піч! Шусть у піч!
Печу-печу бабку, всаджу на лопатку.
Шусть у піч! Шусть у піч!*

А зараз уяви, як Ведмедиця-Мама пече хлібчик своїм ведмежатам і виконай пісеньку на струні **РЕ**. Яку нотку ми отримаємо під першим пальчиком? Запиши:

Запиши в свій **Музичний Словничок** та вивчи осі такі музичні знаки:

П – вниз смичком – грай від колодки
V – вгору смичком – грай від носика

ЗАЙЧИК

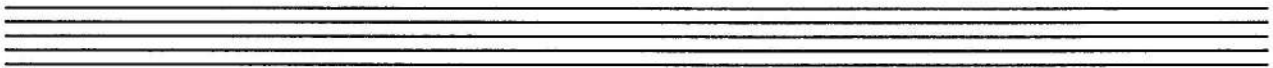
Російська народна пісня

п

Музична нотація для пісні "Зайчик".

*Ходить зайчик по саду, по саду.
Щиплить травку лободу, лободу.*

Заспівай нотками пісеньку про Зайчика. Ти помітив, що у нас з'явилась нова нота? Так, це нота **ДО**. Щоб її заграти, необхідно на струну **ЛЯ** опустити 2-ий палець. Та будь уважним: якщо палець стане не на своє місце, замість веселого Зайчика ти отримаєш сумного. Виконай пісеньку на струні **РЕ**. Яку нотку ми отримаємо?

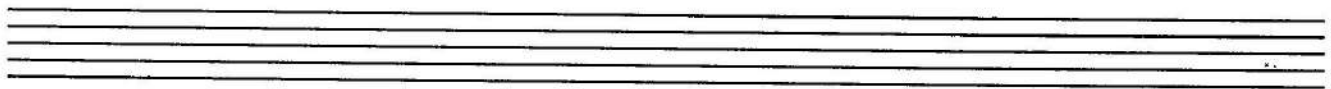

У сусідньому королівстві **БУКВ** сталося лихо. Жорстока Снігова Королева перетворила букви на кругленькі крижані бурульки. Нотки вирішили допомогти своїм сусідам: вони розмістили крижинки на нотному стані і тепер вже твоя черга допомогти буквам звільнитися від злих чар:

- лька по - - дор вед - - дь пара- - ка - рба мо-

Друже, озирнися навколо, чи немає поруч з нами ще таких зачарованих слів? Запиши їх:

ОЙ, ДЗВОНИ ДЗВОНЯТЬ

Українська народна пісня

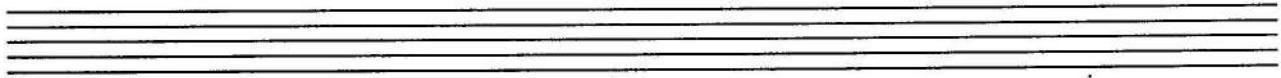
Two staves of musical notation in G major (one sharp) and 4/4 time. The first staff starts with a piano dynamic marking 'p' and a forte marking 'f'. The second staff starts with a piano dynamic marking 'p'. The melody consists of quarter and eighth notes.

ТРУБА

*Ой, дзвони дзвонять,
злого вовка гонять,
По болотах, очеретах,
де люди не ходять.*

Виконай пісеньку на струні **РЕ**:

Якщо на струну **РЕ** опустити 3-ій та 4-ий пальчики, ми отримаємо нотки **СОЛЬ** та **ЛЯ**. П'єска, яку ми тобі пропонуємо зараз вивчити – це невеличка оповідка про оточуючий нас світ. Це може бути ліс чи річка, весняний луг чи зимова заметіль. Намалюй нам, будь-ласка, про що тобі пригадалося під час виконання Етюда.

ЕТЮД

Н. Бакланова

ПОЛЬКА

Т. Захар'їна

Придумай слова або намалюй ілюстрацію до **ПОЛЬКИ**.

"НА ЗЕЛЕНОМ ЛУГУ"

Російська народна пісня

П

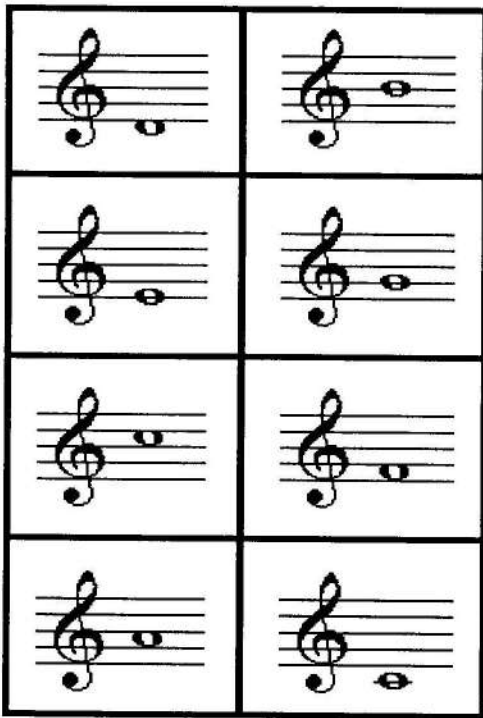
Друже! Зверни увагу: цей твір починається із неповного такту, який називається **ЗАТАКТ**. Рахувати тут слід починати з двох останніх долей:

3 – і – 4 – і.

Запиши новий термін в свій
Музичний Словничок

БАЛАЛАЙКА

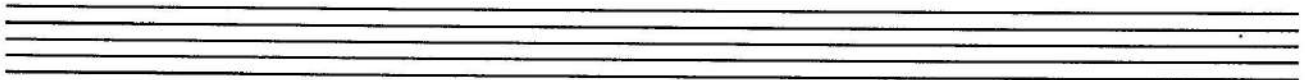

Уважно подивись на цю таблицю.
Тобі потрібно заспівати **ГАМУ**
спочатку вгору, а потім вниз,
попередовно показуючи потрібні нотки. З
кожним разом виконуй цю вправу
трішки
швидше.

ВАЛТОРНА

Пригадай **ПОЛЬКУ** та виконай її на струні **МІ**. Запиши, які ж
нотки живуть у нас на струні **МІ**:

А ось і пісенька спеціально для струни **MI**:

"КАК ПОД ГОРКОЙ, ПОД ГОРОЙ"

Російська народна пісн

The image shows two staves of musical notation in G major (one sharp) and 2/4 time. The first staff begins with a piano dynamic marking (*p*) and contains a sequence of eighth notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The second staff begins with a forte dynamic marking (*f*) and contains a sequence of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. Both staves end with a double bar line.

*"Как под горкой, под горой,
торговал старик золой:
- Картошка моя,
- вся поджаренная!"*

КОТИК

Дитяча пісенька

п

Two staves of musical notation for the piece 'КОТИК'. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 3/4 time signature. The melody consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. A dynamic marking of *f* is placed below the first staff. The second staff continues the melody with quarter notes: B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F#2, E2, D2, C2, ending with a double bar line.

АЛЛЕГРЕТТО

В.-А. Моцарт

п

Three staves of musical notation for the piece 'АЛЛЕГРЕТТО'. The first staff begins with a treble clef, a key signature of two sharps (F# and C#), and a 4/4 time signature. The melody consists of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F#4, E4, D4, C4. A dynamic marking of *f* is placed below the first staff. The second staff continues the melody with quarter notes: B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F#2, E2, D2, C2, ending with a double bar line. The third staff continues the melody with quarter notes: B3, A3, G3, F#3, E3, D3, C3, B2, A2, G2, F#2, E2, D2, C2, ending with a double bar line. A dynamic marking of *p* is placed below the second staff.

ЛИСИЧКА

Українська народна пісня

Я лисичка, я сестричка,
Не сиджу без діла:
Я гусятка пасла,
Полювать ходила.

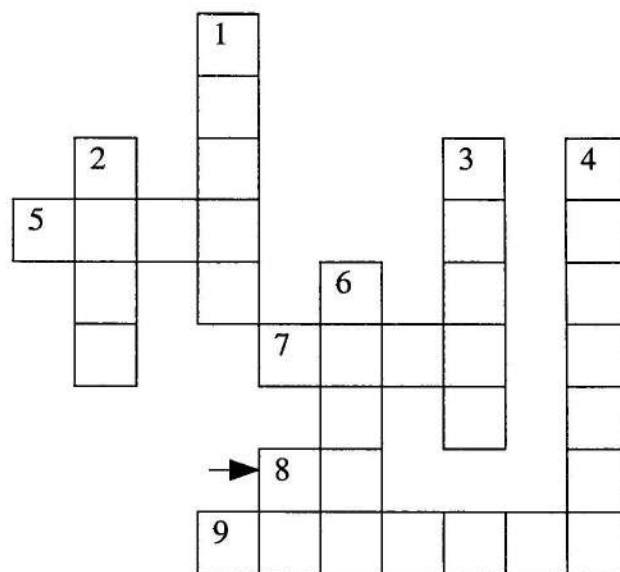
А сьогодні у неділю
Треба відпочити,
Свою хатку гарнесенько
Треба прикрасити.

А щоб краща, а щоб краща
Була моя хатка,
Треба піти у садочок
Квіточок нарвати.

The musical notation consists of two staves in G major (one sharp) and 4/4 time. The first staff begins with a piano (*p*) dynamic marking and contains a melody of quarter and eighth notes. The second staff begins with a forte (*f*) dynamic marking and contains a melody of quarter and eighth notes, ending with a double bar line and repeat dots.

А ось ще один кросворд:

1. Перерва у звучанні музики
2. Довжина ноти
3. Голосно
4. Знак, що просить повторити все спочатку
5. Знак, що вказує на підвищення ноти на півтону
6. Весело
7. Відстань від однієї тактової риски до другої
8. Назва ноти
9. Рідна сестричка віолончелі

"КАК ПОШЛИ НАШИ ПОДРУЖКИ"

Російська народна пісня

The image shows two staves of musical notation in G major (one sharp) and 4/4 time. The top staff begins with a piano dynamic marking (*p*) and contains a melody of quarter notes: G4, A4, B4, C5, B4, A4, G4, F4, E4, D4, C4. The bottom staff begins with a forte dynamic marking (*f*) and contains a bass line of quarter notes: G3, A3, B3, C4, B3, A3, G3, F3, E3, D3, C3. The piece concludes with a double bar line.

" Как пошли наши подружки
В лес по ягоды гулять,
Люли, люли, люли, люли,
В лес по ягоды гулять."

Ти пам'ятаєш, як називається неповний такт, з якого починається музичний твір? Вірно, **ЗАТАКТ**. Рахувати слід починати з третьої долі.

А тепер виконай цю п'єсу на струні **СОЛЬ**. Які нотки живуть під 3 та 4-им пальчиками?

МИСЛИВЕЦЬ

М. Потоловський

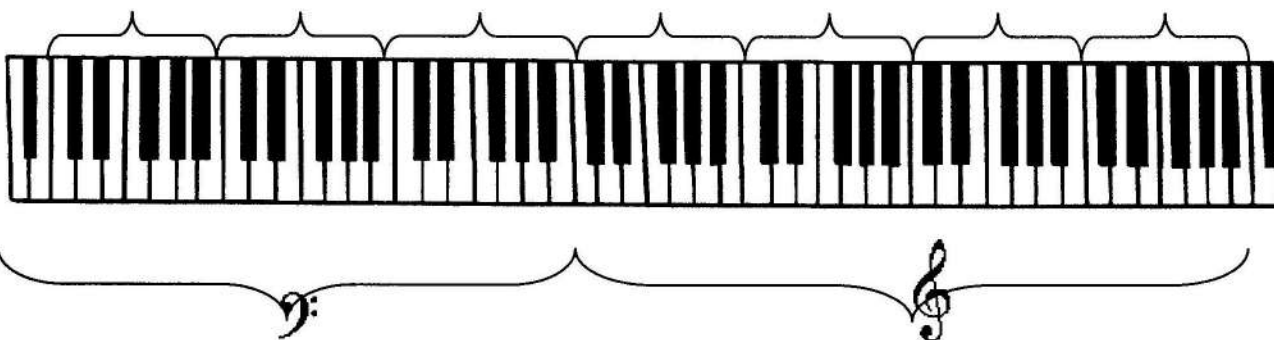
The musical score is written on three staves in G major (one sharp) and 4/4 time. The first staff begins with a dynamic marking of *f* and a piano dynamic marking of *p*. The second staff continues the melody. The third staff begins with a piano dynamic marking of *p*, followed by a dynamic marking of *f*, and ends with a double bar line. There are some scribbles under the notes in the second and third staves.

Один, два, три, чотири, п'ять –
Вийшов зайчик погулять.
Тут мисливець вибігає,
Прямо в зайчика стріляє:
Піф! Паф! Ой – ой – ой! –
Та тікає зайчик той!

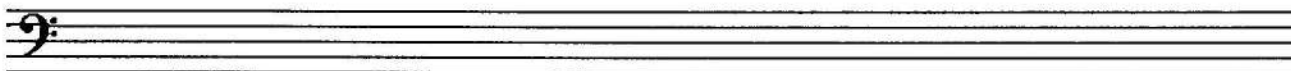
Намалюй ілюстрацію до п'єси.

Подивись уважно: тут ми тобі намалювали усі клавiші, що є у фортепіано. Їх так багато, що один **СКРИПКОВИЙ КЛЮЧ** не в змозі дати їм усім лад. І тоді на допомогу йому прийшов ще один король – **БАСОВИЙ КЛЮЧ**. Вони поділили усі нотки на октави разом почали правити музичною країною:

**контр- велика мала перша друга третя четверта
октава октава октава октава октава октава**

Обов'язково потренуйся у написанні **БАСОВОГО КЛЮЧА**:

ПАРОПЛАВЧИК

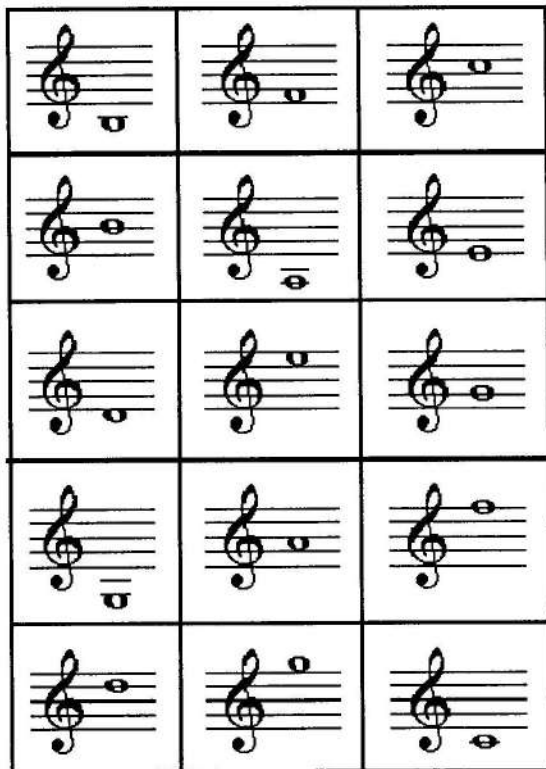
Н. Леві

п

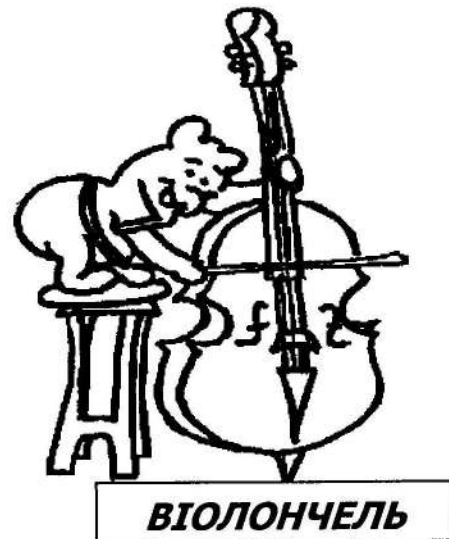
f

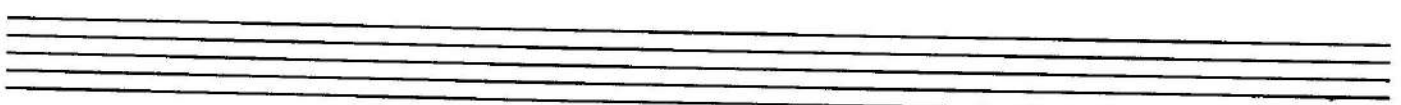
p

Друже, якщо ти уважно подивишся в нотки, то в цій п'єсі зможеш зайти справжню **ГАМУ**. Знайшов? Молодець! А ім'я їй – **СОЛЬ – МАЖОР**:

На закінчення ми хочемо знову запропонувати тобі таблицю, та в ній тепер аж 15 нот.

МУЗИЧНИЙ СЛОВНИЧОК

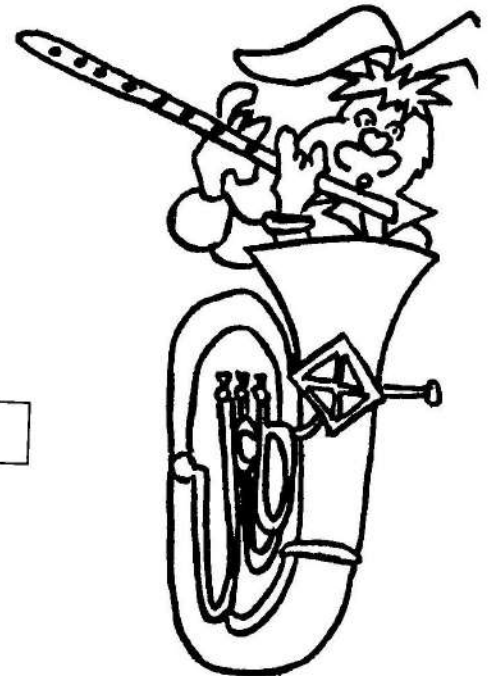
ЛЮБИЙ ДРУЖЕ!

Сподіваюся, що за допомогою Зошита ти дізнався багато нового про світ музики, познайомився із нотками СКРИПКОВОГО КЛЮЧА, вивчив чимало цікавих п'єс.

Бажаю тобі успіхів у подальшому навчанні!

Автор

ФЛЕЙТА

ТУБА